

สารบัญ

หน้าปกใน

หน้าหลังหน้าปกใน

คำนำ

การตั้งกิ่งอำเภอ

สมัยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. ๑๑๖	๑
วิธีปฏิบัติการ	๔
แจ้งความกระทรวงมหาดไทย	๔
สมัยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช ๒๔๕๓	๖
วิธีปฏิบัติการ	๘
ประกาศตั้งกิ่งอำเภอในมณฑลอุดร	๑๐
สมัยพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม	๑๒
พุทธศักราช ๒๔๗๖	
วิธีปฏิบัติการ	๑๕
การขอตั้งงบประมาณพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำกิ่งอำเภอ	๒๐
และงบประมาณการจรัลค่าก่อสร้างสถานที่ราชการ	
(๑) แผนกมหาดไทย	๒๑
(๒) แผนกตำรวจ	๒๑
(๓) แผนกสำนักงานปลัดกระทรวง	๒๒
(๔) แผนกสาธารณสุข	๒๒
(๕) แผนกกรรมการ	๒๓
(๖) แผนกสรรพากร	๒๓
(๗) แผนกสถิติ	๒๓
(๘) ไปรษณีย์	๒๔
(๙) แผนกเกษตร (ป่าไม้ที่ดิน และโลหกิจ)	๒๔
(๑๐) แผนกตรวจคนเข้าเมือง	๒๔
ดำเนินาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๒๖
เรื่องมอบการงานให้กิ่งอำเภอภาชี	
(สำเนา) ระเบียบการงานที่ควรจะแยกเป็นส่วนใหญ่ไปสำหรับ	๒๕
กิ่งอำเภอภาชี อำเภออุไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	

แผนกมหาดไทย	๒๕
ก. หน้าที่แผนกอัยการ	๓๐
ข. หน้าที่แผนกเสมียนตรา	๓๑
ค. แผนกหน้าที่สัสดี	๓๒
๒. แผนกสรรพากร	๓๒
๓. แผนกกรรมการ	๓๓
(ตัวอย่างในการประกาศตั้งกิ่งอำเภอในสมัยปัจจุบัน)	๓๔
เรื่องตั้งกิ่งอำเภอวังเหนือ	
ข้อสังเกตบางประการ	๓๔
๑. วัตถุประสงค์ในการตั้งที่ว่าการกิ่งอำเภอ	๓๕
๒. ในส่วนงานของกระทรวงมหาดไทยอื่น ๆ	๓๕
๓. การประกาศตั้งที่ว่าการกิ่งอำเภอ	๓๕

เรื่อง

การตั้งกิ่งอำเภอในประเทศไทย

โดย

นายถนอม วิบูลย์มงคล
(ประภาคนิพนธ์รัฐศาสตร์ และ เนติบัณฑิตสยาม)

พ. ศ. ๒๔๘๑

สงวนลิขสิทธิ์

AN
352
015

L40635

“เป็นการเรียบเรียงถ้อยคำดี
แสดงความอุตสาหะดีมาก
ให้นำลงเทศาภิบาลได้.”

(ลงนาม) สุนทร

๓ พ. ค. ๘๑

(อธิบดี กรมมหาดไทย)

อำเภอน้อย

คำนำ

ลักษณะการจัดท้องที่ในทางปกครอง คือแบบแผนการที่จะจัดอำเภอ กำนัน รักษาการณตามท้องที่ทั้งปวงนั้น เป็นกำลังสำคัญอย่างหนึ่งในการปกครองบ้านเมือง เพราะเป็นต้นเค้าของการที่จะรักษาความ ปกติเรียบร้อย ในพื้นบ้าน พื้นเมือง ตลอดจนการที่จะตรวจกิจทุกข์สุขของอาณาประชาราษฎร และที่จะรักษาอำนาจพระราชกำหนดกฎหมาย อนึ่งลักษณะปกครองท้องที่นี้ ก็ได้มีแบบแผนในพระราชกำหนดกฎหมาย และประเพณีสืบมาแต่โบราณ แต่อาศัยเหตุที่ราชการบ้านเมืองทุกวันนี้ได้เปลี่ยนแปลงมาในทางเจริญโดยลำดับ จำต้องแก้ไขลักษณะปกครองท้องที่ให้ทันกับความเจริญของบ้านเมือง (ดูความในคำปรารภพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. ๑๑๖)

วิธีการตั้งหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ ในครั้งนั้น จึงได้อาศัยพิเคราะห์ตามเหตุผลและลักษณะสำคัญของภูมิประเทศ เป็นเครื่องประกอบการพิจารณา แต่ในเรื่องนี้จะกล่าวเฉพาะเรื่องการตั้งกิ่งอำเภอ

สมัยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

ร. ศ. ๑๑๖

เรื่องกิ่งอำเภอ เมื่อได้ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร. ศ. ๑๑๖ ในชั้นแรกมิได้บัญญัติไว้ เพราะขณะนั้นเป็นการวางรูปการปกครองท้องที่ครั้งแรก โดยจัดการแบ่งการปกครองออกเป็นหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ จึงยังไม่ตระหนักในความสะดวกของการบริหารราชการส่วนท้องที่ ดังจะให้เห็นจากรายงานประชุมเทศาภิบาล ร. ศ. ๑๒๐ ข้อ ๗ ซึ่งได้คัดข้อความบางตอนมาเพื่อทราบดังนี้

ได้ปรึกษาดังเรื่อง กำหนด อำเภอ ตาม พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร. ศ. ๑๑๖ ว่าการกำหนดแบ่งอำเภอด้วยลักษณะ ๒ ประการ คือ ประการ ๑ กำหนดด้วยจำนวนพลเมืองเป็นประมาณหนึ่งหนึ่งเป็นอำเภอหนึ่ง อีกประการ ๑ กำหนดด้วยท้องที่ซึ่งเดินไปมาถึงกันได้ตลอดท้องที่ประมาณ ๑๒ ชั่วโมง เป็นอำเภอหนึ่ง เมื่อสังเกตตามกำหนดแล้ว ยังไม่เป็นการเรียบร้อย จึงเห็นว่า ถ้าท้องที่เล็ก แม้จะมีคนสองหมื่นสามหมื่นจะแยกออกหลายอำเภอตามพระราชบัญญัติบังคับไว้ โดยถือจำนวนคนประมาณหนึ่งหนึ่งเป็นอำเภอหนึ่งนั้นไม่ควร เพราะพระราชบัญญัติไม่ได้บังคับขาด ฉะนั้น แม้

พลเมืองจะมาก แต่พอจะบังคับการได้ตลอด ก็ไม่ควรคัดออกเป็น
หลายอำเภอ เพียงตั้งปลัดอำเภอเพิ่มก็ได้ อีกอย่างหนึ่งถ้าท้องที่
กว้างขวางแต่พลเมืองน้อย ไม่กัณฑ์คน ตั้งกรรมการอำเภอไว้เต็มชุด
ไม่มีอะไรต้องทำเต็มเวลา ก็เป็นการเปลืองหาผลประโยชน์ไม่ได้
แต่เห็นว่าควรคงไว้เป็นอำเภอตามพระราชบัญญัติ และควรให้มีเพียง
ปลัดอำเภอคนหนึ่ง เสมียนคนหนึ่งก็พอแล้ว ส่วนการบังคับบัญชา
ให้นายอำเภอที่อยู่ใกล้เคียงกันเป็นผู้บังคับ ตลอดไปหลาย ๆ อำเภอ
ก็ได้ ปลัดอำเภอที่อยู่ในนั้นทำการแทนนายอำเภอได้ทุกอย่าง ถ้า
เป็นการใหญ่โตต้องขออำนาจนายอำเภอ สำหรับงานสรรพากรให้มี
สมุหบัญชีอยู่แต่ที่อำเภอใหญ่ เก็บภาษีอากรตลอดไปถึงอำเภอน้อย
ด้วย ก็จะสะดวก

แบบที่จัดการอย่างนี้ กระทรวงมหาดไทยได้ปรึกษากับพระองค์
เจ้าอลังการ (ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลปราจีนบุรี) จัดขึ้นไว้ใน
มณฑลปราจีนบุรีเป็นตัวอย่างอยู่มณฑลหนึ่งแล้ว

ครั้นต่อมาเมื่อได้ดำเนินการแล้ว จึงประสพอุปสรรคบาง
ประการ เช่นในการตรวจตราทุกข์สุขและการไปมาติดต่อของราษฎร
ประกอบด้วยการทะนุบำรุงท้องที่ ซึ่งจะต้องเอาใจใส่ให้ทั่วถึง จึง
ประจักษ์แจ้งว่า บางอำเภอท้องที่กว้างขวาง ต้องเดินทางคนหนึ่ง
สองคนจึงจะตลอดเขตต์ เกินกำลังที่กรรมการอำเภอจะออกไปตรวจ
ตราให้ทั่วถึง แต่หากว่าท้องที่นั้นผู้คนไม่มากมาย จะแยกตั้งเป็นอีก

อำเภอหนึ่งต่างหากยกยอว่า ออกอย่างหนึ่งบางอำเภอของทพอ
ประมาณ แต่มีจำนวนผู้คนมากถึงสี่หมื่นห้าหมื่น มีการมากเกินกว่า
กรมการอำเภอจะตรวจและจะทำไต่ทวงถึง แต่จะตั้งแยกออกเป็น
อีกอำเภอหนึ่งต่างหาก ท้องที่ก็เล็กไป จึงควรตั้งกิ่งอำเภอขึ้นใน
อำเภอนั้น เพื่อแก้ไขความขัดข้องในหน้าที่กรมการอำเภอที่มีอยู่ทั้งนี้
มาแล้ว

ลักษณะการตั้งกิ่งขึ้น ต้องกำหนดเขตท้องที่กิ่งอำเภอ ทำนอง
จัดตั้งเป็นอำเภอ ให้ถือว่ากิ่งอำเภอตั้งอยู่ในประเทศท่ามกลาง
อันควรแก่ท้องที่นั้น พนักงานประจำที่ว่าการกิ่งควรมี ปลัดอำเภอคน
หนึ่ง สารวัตรอำเภอคนหนึ่ง กับเสมียนคนหนึ่งหรือสองคนพอ
สมควรแก่การ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ คือ

๑. การตรวจตรารักษาความเรียบร้อย
๒. เปรียบเทียบความแฟ่ง
๓. ใ้ส่วนความอาญา
๔. ติดตามตัวคน
๕. ทำตราสินค้าตราและรับขาย

การนอกจากนี้ควรทำที่ว่าการอำเภอ เมื่อจะให้กิ่งรับทำระ
อย่างใดเป็นครั้งเป็นคราว ก็ให้ทำการอย่างนั้นได้ นายอำเภอเป็นผู้
รับผิดชอบในการทั้งปวง ตลอดจนกิ่งอำเภอในอำเภอนั้น ปลัดอำเภอ
ผู้ทำการประจำกิ่งเสมอเป็นผู้แทนนายอำเภออยู่ในที่นั้น เมื่อนายอำเภอ

ไปอยู่หรือไปถึงที่กิ่งอำเภอ อำนาจทั้งปวงก็ย่อมอยู่ในนายอำเภอ (กฎกระทรวงมหาดไทยที่ ๒ แผนกปกครอง ลงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๑)

ทุกคราวมาแลวนเป็นหลักการตั้งแต่ครั้ง ร.ศ. ๑๒๑ นั้น เมื่อจัดไปก็ความคุ้นเคยรู้เห็นว่าจะควรแก้ไขเพิ่มเติมประการใดต่อไป ก็จะได้แก้ไขต่อไปตามควร

วิธีปฏิบัติการ

การตั้งกิ่งอำเภอในครั้งนั้น ได้เสมือนตั้งว่าการอำเภอ จึงต้องได้รับพระบรมราชโองการ ตั้งได้สำเนาแจ้งความประกาศตั้งกิ่งอำเภอทำฉาง มาเพื่อเป็นทางประกอบกัน

แจ้งความกระทรวงมหาดไทย

ด้วยได้รับใบขอเข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลชุมพรว่า ตำบลถ่าน ตำบลปากฉลุย ตำบลเสวียต ท้องที่อำเภอพุมเรียง ตำบลท่าเคย ตำบลท่าฉาง ตำบลคลองไชร ท้องที่อำเภอพนพิณ เมืองชุมพร เป็นที่ติดต่อ และมีท้องที่กว้างขวางมาก ทั้งเป็นที่ห่างไกลกับอำเภอพุมเรียง และอำเภอพนพิณ เกินกำลังที่กรมการอำเภอจะตรวจตราให้ทั่วถึงได้ จึงขอรวมตำบลทั้ง ๖ นั้นเป็นกิ่งอำเภอ เรียกว่า กิ่งท่าฉาง ขึ้นอำเภอพุมเรียง เพื่อสะดวกแก่การปกครองต่อไป

กระทรวงมหาดไทยได้นำความกราบบังคมทูล พระกรุณาทราบ
 ฝ่าละอองธุลีพระบาท มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ยกตั้ง
 กิ่งท่าฉาง ขึ้นอำเภอพุมเรียง ตามที่ข้าหลวงเทศาภิบาลขอมาขึ้นแล้ว

๕๑
 แจ้งความมาณวันที่ ๓๑ กรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๗

(คัดจากราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๕ หน้า ๕๖๕)

สมัยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

พุทธศักราช ๒๔๕๗

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. ๑๑๖ และกฎ
กระทรวงมหาดไทยที่ ๒ แผนกปกครอง ลงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์
ร.ศ. ๑๒๐ อธิบายว่าด้วยกิ่งอำเภอ ใ้เริ่มใช้มาจนรวมเท่า
พ.ศ. ๒๔๕๗

ในประเทศสยามเริ่มแต่ได้มีการปกครองมา ก็ได้มีพระราช
บัญญัติฉบับขึ้นเป็นฉบับแรก วางรูปการปกครองเป็นลักษณะการ
ปกครองท้องที่แต่พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ใช้เป็นหลักจัดการปกครองทั่ว
พระราชอาณาจักรคงให้ใช้เฉพาะ ท้องที่ภายนอก จังหวัด กรุงเทพฯ ฯ
นอกจากนั้น พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ฉบับนี้ ยังเป็นหลัก
การในการตรากฎหมายพระราชบัญญัติอื่น ๆ อันเนื่องด้วยวิธีปกครอง
ราชการอีกส่วนหนึ่งด้วย เพราะฉะนั้น พระราชบัญญัติลักษณะปกครอง
ท้องที่จึงนับว่าเป็นพระราชบัญญัติสำคัญในการปกครองพระราชอาณา
จักรอย่างหนึ่ง

นับเป็นเวลา ๑๗ ปีเศษที่ใ้ใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครอง
ท้องที่ ร.ศ. ๑๑๖ มา สภาพของบ้านเมืองในพระราชอาณาจักรได้
เปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับหลายอย่าง ทรงพระราชดำริเห็นว่า ถึง
เวลาอันสมควรจะแก้ไขพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ให้เหมาะสมแก่

ความเป็นอยู่ของบ้านเมืองเสียใหม่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แก้ไขพระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่นเดิม แห้งใคที่ยังใช้ ได้ให้คงไว้ แห้งใคที่เก่าเกินไปไม่เหมาะแก่กาลนิยม ก็แก้ไขให้ตรงกับเวลารวบรวมตราเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ขึ้น (ดูความในคำปรารภพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พระพุทธศักราช ๒๔๕๗) ซึ่งในพระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติหลักการตั้งหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบล กำนัน อำเภอ และกิ่งอำเภอ ตลอดจนรวบรวมอำนาจหน้าที่ขึ้นไว้อย่างพิสดาร ให้สมบูรณ์ตามระบบการปกครองท้องถิ่น

โดยจะเพาะหลักการตั้งกิ่งอำเภอนั้น ถ้าเขตท้องที่อำเภอใดกว้างขวาง กรมการอำเภอตรวจตราท้องที่ให้ตลอดทั่วถึงได้ โดยยาก และประกอบด้วยมีจำนวนพลเมืองยังไม่พอแก่การที่จะตั้งเป็นอำเภอขึ้นต่างหาก หรือในเขตท้องที่อำเภอใดที่มีที่ประชุมชนมากอยู่ต่างไกลจากที่ว่าการอำเภอและกรมการอำเภอจะไปตรวจการไม่ได้สะดวกตามสมควร ฉะนั้น แม้ท้องที่จะเล็ก ถ้ามีความซัดซังในการปกครองทั่วแล้ว จะแบ่งท้องที่ออกเป็นกิ่งอำเภอก็ได้ แต่ให้พึงเข้าใจว่าการตั้งกิ่งขึ้นให้พิจารณาจากท้องที่เมื่อมีความจำเป็นในการปกครอง และอำเภอหนึ่งจะมีกิ่งอำเภอเดียว หรือหลายกิ่งอำเภอก็ได้

การตั้งกิ่งอำเภอนั้น ถือเสมือนตั้งว่าการอำเภอขึ้นอีกแห่งหนึ่ง และจะต้องกำหนดว่าตำบลใดที่จะอยู่ในปกครองของกิ่งอำเภอนั้น เมื่อ

สมุหเทศาภิบาลได้รับอนุญาตจากเสนาบดีแล้ว ก็จัดตั้งกิ่งอำเภอไว้
ที่กิ่งอำเภอมีกรรมการอำเภอรองแก่นายอำเภอประจำและเสมียน
พนักงานประจำอยู่เท่าใดนั้น แล้วแต่ปริมาณและคุณภาพของงาน
ผู้ใหญ่ซึ่งปกครองประจำกิ่งอำเภอนั้น ต้องอยู่ในบังคับบัญชานายอำเภอ
และทำการในหน้าที่นายอำเภอในเวลาที่ นายอำเภอมิได้มาอยู่ที่กิ่งอำเภอ
เหมือนเป็นตัวแทนนายอำเภอ

กิจการอะไร ควรแยกหรือรวมเป็นส่วน สำหรับกิ่ง หรือ ที่ว่าการ
อำเภอ ผู้ว่าราชการเมืองมีอำนาจกำหนดโดยอนุมัติสมุหเทศาภิบาล
และให้มีกองตรา สำหรับนายกิ่ง ต่างหากอีกกองหนึ่งด้วย (ดูพระ
ราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๖๔, ๖๕,
๗๐, ๗๑ และ ๗๔)

วิธีปฏิบัติการ

หลักการตอนหลังนี้ ก็มีนัยเกี่ยวข้องกับกฎกระทรวงมหาดไทย
ระเบียบที่กล่าวมาข้างต้นนั้น แต่มีสาระสำคัญที่แตกต่างอยู่บางประการ
คือ การประกาศตั้งกิ่งอำเภอนั้น เมื่อสมุหเทศาภิบาลได้รับอนุญาต
จากเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยแล้ว ก็จัดตั้งกิ่งอำเภอไว้ ส่วนการ
กำหนดงานให้กิ่งอำเภอรับทำนั้น ให้ผู้ว่าราชการเมืองมีอำนาจจะ
กำหนดได้ โดยอนุมัติของสมุหเทศาภิบาล (ดูพระราชบัญญัติ
ลักษณะ ปกครอง ท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๗๑)

ต่อมาใน พ. ศ. ๒๔๖๕ ได้มีข้อบังคับลักษณะปกครองหัวเมือง
ชั่วคราวขึ้นฉบับหนึ่ง วางระเบียบการปกครองหัวเมืองและมณฑล
แต่ข้อบังคับฉบับนี้หาได้กล่าวถึงถึงอำเภอไม่ ทั้งนี้คงจะถือว่าถึง
อำเภอผู้นั้นอยู่ในความปกครองของนายอำเภอแล้ว และเมื่อพิจารณาถึง
ความมุ่งหมายของข้อบังคับแล้ว จะเห็นว่าหนักไปในทางที่จะกำหนด
อำนาจหน้าที่เจ้าหน้าที่ในการบริหารราชการหัวเมือง

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
พ. ศ. ๒๔๕๗ นี้ มิได้ยกเลิกพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
ร. ศ. ๑๑๖ ทั้งหมด ซึ่งตามความในคำปรารภก็ปรากฏชัดว่า “๑.๑
ของเดิมแห่งใดที่ยังใช้ได้ ให้คงไว้ แห่งใดที่เก่าเกินกว่าวิธีปกครอง
ทุกวันนี้ก็แก้ไขให้ตรงกับเวลารวบรวมตราเป็นพระราชบัญญัติ ฯ” กับ
ความในพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ พ. ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๓ ว่า
“บรรดาพระราชกำหนดกฎหมายแต่ก่อน ยกเลิกข้อความขัดกับพระ
ราชบัญญัติ ให้ยกเลิกบทนั้น ตั้งแต่วันที่แก้ไขพระราชบัญญัติ
ไป ”

การประกาศตั้งลงในสมัยนี้ บางแห่งอ้างพระราชดำรัส บาง
แห่งก็อ้างถึงความประสงค์ของประชาชนพลเมือง และบางแห่งอ้าง
ความจำเป็นของทางราชการ ซึ่งดูเป็นการแตกต่างกันในเหตุผล

แต่ก็ย่อมเป็นธรรมดาในการตั้งกิ่งอำเภอ ย่อมมาจากเหตุผลได้หลายประการ แต่ข้อสำคัญก็คือ เพื่อประโยชน์ในทางปกครอง ในทันใดก็กล้าประกาศตั้งกิ่งอำเภอในมณฑลอุดร ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องพระราชดำริสมาเพื่อทราบไว้

ประกาศ ตั้งกิ่งอำเภอในมณฑลอุดร

มีพระราชดำริเห็นเกล้า ๆ สั่งว่า อำเภออากาศอำนวย กับ อำเภวาริชภูมิ ในมณฑลอุดร ที่ยุบเสียเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ แล้ว นั้น บัดนี้ใคร่ทรงทราบไต่ถามของธุลีพระบาท ว่าท้องที่เหล่านั้นเวลานี้ผู้คนพลเมืองได้เจริญขึ้น และได้ตั้งภูมิลำเนาเป็นหลักฐานแล้ว แต่ระยะทางที่จะไปมากับอำเภอซึ่งสังกัดอยู่เวลานี้ห่างไกลไป ไม่เป็นความสะดวก ตลอดจนการตรวจตราของอำเภอก็ไม่ทั่วถึง มีพระราชประสงค์จะให้เห็นความสะดวกแก่ราษฎรในท้องที่นั้นเหล่านั้นยิ่งขึ้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้

๑. ยกเอาตำบล ๗ ตำบล จากอำเภอท่าอุเทน ตำบลวันตก คือตำบลนาหว้า บ้านข่า บ้านเลี้ยว สามยง บ้านแว้ง นาทม บ้าน

๕๕ ชั่งเป็นกึ่ง เรียกว่า กิ่งอากาศอันวย ตามชื่อเดิม ให้ชั่ง
กับอำเภอกำอู่น จังหวัดนครพนมแห่งหนึ่ง

๒. ยกตำบลด ๒ ตำบลด จากอำเภอพรรณานิคม คือตำบลด
วาริชภูมิ ปลาไหล และจากอำเภอยันน ๒ ตำบลด คือคำบ่อ กับ
หนองราก รวมเป็น ๔ ตำบลดด้วยกัน ชั่งเป็นกึ่ง เรียกว่า กิ่ง
วาริชภูมิ ขึ้นอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ตั้งแต่วันที่ ๑
เมษายน พระพุทธศักราช ๒๔๖๕ แล้ว

กระทรวงมหาดไทย

ประกาศมาณวันที่ ๒๐ มกราคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๐

มหาอำมาตย์นายก เจ้าพระยายมราช

เสนาบดี

(คัตถการราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๒ หน้า ๒๖๔)

สมัยพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหาร

แห่งราชอาณาจักรสยาม

พุทธศักราช ๒๔๗๖

สมัยเดิม (คือก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย) ราชการบริหารส่วนภูมิภาคได้แบ่งการปกครองเป็นมณฑล จังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน หลักการบริหารท้องถิ่นเป็นไปตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ ครั้นมาเมื่อการปกครองได้เปลี่ยนเป็นระบอบประชาธิปไตย ได้แก้ไขระเบียบราชการบริหาร โดยได้จัดแบ่งการปกครองประเทศออกเป็น ๓ ส่วน คือส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

ฉนั้นจะกล่าวแต่เฉพาะส่วนภูมิภาค คือ ตามพระราชบัญญัติระเบียบราชการบริหาร มาตรา ๑๗ ได้แบ่งราชการส่วนภูมิภาคเป็นจังหวัดและอำเภอ ฉนั้น ราชการบริหารส่วนภูมิภาคนี้จึงหมายถึงราชการของรัฐบาลที่ได้แบ่งแยกออกไปเป็นส่วนต่าง ๆ ของพระราชอาณาจักร คือส่วนราชการจังหวัดและราชการอำเภอ

ส่วนกิ่งอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน หาได้บัญญัติไว้ไม่ แต่เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแล้ว หาได้ยกเลิกพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ ไม่ ทั้งนี้

จึงเห็นได้ว่า ส่วนใดที่ไม่ขัดแย้งกัน ก็ยังคงใช้ได้อยู่ ฉะนั้น การตั้ง
กิ่งอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน จึงยังคงต้องมีอยู่ ส่วนการตั้งกิ่งอำเภอ
ในหลักการส่วนใหญ่ จึงยังคงเป็นไปตามพระราชบัญญัติลักษณะ
ปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๖๔ และ ๖๕ ส่วนการปฏิบัติ
ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบ
ราชการบริหาร กระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นกระทรวงเจ้าหน้าที่เห็นเป็น
การสมควรจะวางระเบียบปฏิบัติไว้ จึงได้เสนอหลักการปฏิบัติใน
การเปลี่ยนแปลงเขตจังหวัด อำเภอ ในการเปลี่ยนแปลงเขตหรือ
ตั้งตำบล หมู่บ้านและการตั้งกิ่งอำเภอไปยังคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะ
รัฐมนตรีได้อนุมัติแล้ว ฉะนั้นเรื่องการจัดตั้งกิ่งอำเภอนั้นมีดังนี้

การจัดตั้งกิ่งอำเภอภายในจังหวัด ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นผู้
พิจารณากำหนดเขตและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้สั่ง
อนุญาต โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เพราะเกี่ยวกับจะต้อง
เพิ่มงบประมาณสำหรับการนี้ แล้วประกาศราชกิจจานุเบกษาในนาม
ของกระทรวงมหาดไทย โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติลักษณะ
ปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๖๕

และตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗
มาตรา ๖๕ การจัดตั้งกิ่งอำเภอซึ่งกำหนดให้เป็นหน้าที่ของสมุหเทศาภิบาล
เป็นผู้กำหนดเขตและเสนายศกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้อนุญาตแต่เมื่อ
ได้ใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักร

สยาม พ.ศ. ๒๔๗๖ แล้วอำนาจหน้าที่สมุหเทศาภิบาล ได้ตกมาเป็น
อำนาจหน้าที่ของข้าหลวงประจำจังหวัด ตามมาตรา ๒๐ ส่วนการ
กำหนดหน้าที่การงานให้ กิ่งรักษานั้น คงเป็นหน้าที่ข้าหลวงประจำ
จังหวัดตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา
๗๑ โดยรับรองมติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

อนึ่ง ในการเปลี่ยนแปลงเขตที่ย่อมเกี่ยวกับการวางอัตราบังคับ
การเก็บเงินภาษีอากร และการขยายกิจการของกระทรวงทบวงกรม
ต่าง ๆ ด้วย กระทรวงมหาดไทยจึงแจ้งไปให้ทราบและพิจารณา ก่อน
ประกาศทั้ง ฉะนั้น เมื่อข้าหลวงประจำจังหวัดเห็นสมควรจะตั้งกิ่งอำเภอ
ขึ้นเมื่อออกไปยังกระทรวงมหาดไทยแล้ว กระทรวงมหาดไทยจะได้
แจ้งไปยังกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ เช่น กระทรวงการคลัง กระทรวง
เกษตรธิการ กระทรวงกลาโหม กระทรวงธรรมการ กระทรวง
เศรษฐกิจ การมตำรวจ กรมสาธารณสุข และกองคลังสำนักงาน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย ฯลฯ

อย่างไรก็ดี การตั้งกิ่งอำเภอ กระทรวงมหาดไทยถือความ
เห็นของกระทรวงมหาดไทยเป็นสำคัญ ฉะนั้น เมื่อมีเหตุผลสมควรเพื่อ
ประโยชน์ในการปกครองแล้ว ก็ดำเนินการขออนุมัติทีเดียว หากได้ข้อ
หรือฟังความเห็นของกระทรวงทบวงกรมอื่นเป็นสำคัญไม่ แต่ที่ใดแจ้ง
ไปก็เพื่อเป็นทางขยายการงานของกระทรวงทบวงกรมที่มีงานสัมพันธ์
กันอยู่นั้น ๆ ได้เท่าไร และเพื่อความสะดวกที่จะให้ราชการทุก ๆ ส่วน
ดำเนินไปด้วยดี

วิธีปฏิบัติการ

การตั้งกิ่งอำเภอ คือการจัดแบ่งแยกการปกครองออกให้เป็น ส่วนเล็ก เหมาะสมแก่ภูมิประเทศและเหตุการณ์และเพื่อความสะดวก ในการปกครองตนบ้าน นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มงบประมาณของ ประเทศอีกด้วย เหตุการณ์พิจารณาจัดตั้งกิ่งอำเภอ จึงต้องพิจารณา ให้อยู่รอบ ทั้งในสถานะที่แน่นอนและที่จะขยายต่อไป กับทั้งการจัด วางผังเมือง หากเป็นท้องที่ติดต่อกับต่างประเทศ ก็จะต้องได้พิจารณา ถึงนโยบายทางการเมืองอีกส่วนหนึ่งด้วย

ฉะนั้น เมื่อเห็นสมควรจะตั้งกิ่งอำเภอ คณะกรรมการจังหวัดจะ ท้องสอบสวนและชี้แจงเหตุผล คือ

๑. เหตุผล

ก. สภาพท้องที่เป็นอยู่อย่างไร เป็นต้นว่า เจริญขึ้นหรือมีรูปจะ เจริญต่อไปในอนาคต

ข. จำนวนพลเมืองและการตั้งหลักฐานเป็นหลักแหล่งแน่นอนหนา เพียงไร

ค. ระยะทางและการคมนาคมจากตำบลที่จะตั้งกิ่งอำเภอไปยัง ที่ว่าการอำเภอ โดยการคมนาคมอย่างใดสะดวกหรือลำบาก เป็นทาง เปลี่ยวกันดารอย่างไร และไปยังตำบลที่จะตั้งกิ่งอำเภอระยะทางใกล้ ไกลอย่างไร และโดยทางคมนาคมอย่างไร กับเปรียบเทียบกับ การ ไปยังที่ว่าการอำเภอซึ่งหย่อนกว่ากันอย่างไร

ง. เหตุการณ์หรือผู้ร้ายที่จะถึงถึงงับหรือชกชม หรือเป็น
ทางผ่านของผู้ร้าย หรือเป็นช่องทางให้ผู้ร้ายหลบหนีได้สะดวก หรือ
ติดต่อกับเขตแดนต่างประเทศ

จ. สถิติต่าง ๆ เช่นคดีอาญา คดีแพ่ง ภาษีอากรและจังกอบ
เป็นต้น จำนวนพลเมืองและเนื้อที่เกี่ยวกับการทะเบียนเช่นสัตว์พาหนะ
ชาวชุมชนน้อย ๆ ฯลฯ ของอำเภอเดิมมีปริมาณมากน้อยอย่างไร และ
การปฏิบัติที่ต้องจัดทำรายงานจะต้องทำเกี่ยวข้องกับอำเภอเสมอ ๆ มี
มาก ถ้าหากภูมิประเทศเป็นแหล่งทำเลการค้าขาย ก็ให้แสดงสถิติ
การทำสัญญา กรรมกรรมและอื่น ๆ อันเป็นกิจที่ เกี่ยวกับการค้าซึ่ง
ต้องอาศัยความรวดเร็วทันทั่วถึง

๒. กำหนดเขตปกครอง คือ จะแบ่งแยกตำบลใด อำเภอหรือ
จังหวัดใด ให้ถึงปกครองก็ตำบล (ดูข้อ ๔)

๓. ซอกง เรื่องสอนตามททางราชการไ้ช้ชานนามมาแล้ว
ไ้ช้ชานนามของหมู่บ้านหรือตำบลที่ถึง

๔. ให้ช้ชานอยู่ในความปกครองของอำเภอใด จังหวัดใด ช้ชาน
เพ่งเล็งถึงความสะดวกในการบังคับบัญชา เพราะถึงเป็นเพียงแบ่งภาระ
การงานของอำเภออย่างมาปฏิบัติ และปลัดถึงเสมือนเป็นผู้แทน
นายอำเภอในเวลาที่นายอำเภอไม่ได้มาอยู่ประจำถึง ดังนั้น การจะให้ช้ชาน
อยู่ในความปกครองอำเภอใดถึงต้องคำนึงถึงความสะดวกในการติดต่อ
ของอำเภอใกล้เคียงนั้น ๆ อีกด้วย

๕. พนักงานเจ้าหน้าที่ประจำกิ่ง มีตำแหน่งใดบ้าง ถ้าตำแหน่ง
 ข้อนี้อาจพิจารณาตามสภาพและภาระงานของกิ่งที่ว่ามีภาระงานมาก
 น้อยอย่างไรและมีการงานแผนกใดบ้างที่มีอยู่ในกิ่งนั้น หรือจะมีชน
 ท่อไป

๖. ที่ดินสำหรับปลูกสร้างสถานที่ราชการและบ้านพักของพนักงาน
 เจ้าหน้าที่ จะได้ตรงไหน จากใคร หรือมีบุคคลบริจาคให้ หรือ
 ชื้อหรือเป็นททางราชการอยู่แล้ว เนื้อที่เท่าใด

๗. การปลูกสร้างตัวว่าการกิ่ง สถานที่ตำรวจ ตลอดจนที่พัก
 พนักงานเจ้าหน้าที่ประจำกิ่ง ให้กะแบบแปลนและรายการตัวไม้พร้อม
 ทั้งราคาค่าก่อสร้างเสนอมาให้ทราบ แยกเป็นรายแผนกๆ นอกจากนั้น
 ถ้ามีผู้บริจาคช่วยเหลือเท่าใด หรือจังหวัดเห็นสมควรจะปลูกสร้าง
 ได้โดยไม่ต้องใช้จ่ายเงินรัฐบาลอย่างไร ให้ชี้แจงไปให้ทราบโดย
 ละเอียด และบอกจำนวนเงินที่มีผู้บริจาคไปด้วย

๘. ให้ทำแผนที่ประกอบ แผนที่นั้นให้แสดงอาณาเขตตำบล
 เดิมทั้งหมด และแสดงการแบ่งเขตกิ่งที่จะตั้งใหม่ และสำหรับกิ่ง
 อำเภอขึ้นให้แสดงระยะทางประกอบจากตำบลภายในกิ่งถึงกิ่งที่
 การกิ่ง

อนึ่ง ควรจะได้ทำแผนผัง แสดงที่ตั้งว่าการกิ่ง สถานที่ตำรวจ
 บ้านพัก และสิ่งสำคัญต่าง ๆ ในชุมชนนั้น หรือถ้าสามารถวาง
 แผนผังเมืองกิ่งได้ ก็ให้วางเสนอไปด้วย เพื่อจะได้พิจารณาถึง

สภาพของท้องที่ในปัจจุบันและอนาคตได้รอบคอบยิ่งขึ้น ก็ควรจะให้
 ชุมชนขยายความข้อ ๑ (ก) ให้แจ่มแจ้งว่าที่ตำบลที่จะตั้งกิ่ง เป็นที่
 ชุมชนชุมชน เป็นตลาดค้าขายเป็นศูนย์กลางแน่นอนหนา มีอะไรเป็นสิ่งสำคัญ
 ที่จะทำให้บ้านเมืองเจริญขยายตัวในเวลาข้างหน้าได้บ้าง

เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้รับเรื่องราวจากคณะกรรมการจังหวัด
 แล้ว จะให้พิจารณาในเหตุผลต่อไปนี้ คือ

๑. อาณาเขตอำเภอเดิมกว้างขวาง การตรวจตราของกรม
 การอำเภอไม่ทั่วถึง ทั้งนี้เพราะระยะทางไกลเกินการหรือเปลี่ยว ทำให้
 การติดต่อของราษฎรไม่ได้รับความสะดวก

๒. การงานในท้องที่อำเภอเดิมมีปริมาณมาก เช่นงานธุรการ
 การไต่สวนผู้ร้ายชกชม หรือเป็นค่านทางของผู้ประกอบธุรกิจกรรม

๓. ท้องที่เจริญขึ้นมีประชุมชนเป็นหลักฐานหนาแน่น หรือโดย
 สภาพภูมิประเทศมีลู่ทางที่จะเจริญขึ้น

๔. ถ้าเป็นท้องที่ชายแดนติดต่อกับต่างประเทศก็ต้องพิจารณา
 ทางการเมืองด้วย เช่นการจะตั้งสถานีตำรวจนอกจากนั้นก็ควรได้
 ระวังถึงหลักยุทธศาสตร์

๕. จะต้องพิจารณาดังงบประมาณว่า จะมีพอหรือไม่ หาก
 ขาดของด้วยงบประมาณซึ่งจะตั้งขึ้นยังไม่ได้ ก็พึงพิจารณาหาทางแก้ไข
 โดยวิธีใดวิธีหนึ่งดังนี้

ก) ให้จัดกรมการอำเภอผลัดเปลี่ยนกันไปประจำทำการโดยจัด

สร้างเส้นทผูกทำการชั่วคราวขึ้น และกำหนดเส้นการภายในให้คำขล
ไ้มาติดต่อยังที่ทำการชั่วคราวนั้น

วณยอมทำได้ในท้องที่งานน้อย แต่ยังไม่ควรตั้ง หากอยู่
ห่างไกลไม่สะดวกแก่การไปมาติดต่อกับ จนกว่าจะมีปริมาณงาน
เพียงพอที่จะตั้งกองพิจารณาขึ้น

ข) หรือจะจัดแต่กำลังตำรวจไปประจำทำการตรวจตราโดยจับ
หาทพบให้ จะยื่นโดยทางตกลงกับกำนันผู้ใหญ่บ้านก็ควร
ทั้งนี้ เพื่อรอจนกว่าจะมีงบประมาณเพียงพอที่จะตั้งกองได้ และถ้า
หากเจ้าหน้าที่ทางอำเภอมีอยู่ไม่เพียงพอจะแบ่งไปได้ ก็จะต้องพิจารณา
เพิ่มเจ้าหน้าที่ให้ตามควรแก่ความจำเป็น

และเพื่อความรอบคอบ ควรจะได้พิจารณาดังเหตุผลและเหตุ
การเหล่านี้ประกอบด้วย คือ

ก) ในการพิจารณาทั้งนี้ ถ้าหากเป็นท้องที่ติดต่อกับอำเภอ
หรือจังหวัดอื่น ควรจะให้คณะกรรมการอำเภอหรือคณะกรรมการจังหวัด
นั้น ๆ ได้ร่วมพิจารณาเรื่องเขตติดต่อให้ กับอำเภอปกครอง

ข) ความมุ่งหมายอันใหญ่ยิ่งอีกส่วนก็คือ เพื่ออำนวยความสะดวก
สะดวกในการติดต่อระหว่างราษฎรกับอำเภอในกรณีที่เป็นเรื่องที่จำเ็น
ต้องติดต่อเสมอ แต่ระยะทางไปมาติดต่อกับอำเภอไม่ทันเวลาและ
ความประสงค์ของกิจการบางอย่าง ซึ่งเป็นหน้าที่เฉพาะตัว นายอำเภอ
ฉะนั้น เมื่อจะตั้งกองแล้ว ก็มีได้ช่วยความสะดวกได้ จึงควรพิจารณา

ว่า จะมีทางแก้ไขอย่างไร เพื่อให้ความยากจนบรรเทาเบาบางลง

ในการทำบันทึกดังกล่าวแล้วนั้น เป็นหน้าที่ของหัวหน้าแผนกปกครองท้องที่ที่จับบันทึกรายละเอียดและเหตุผลตามที่คณะกรรมการจังหวัดเสนอมา ประกอบด้วยความเห็นสมควรอย่างไร

เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาสมควรดำเนินการตั้งกึ่งแล้ว ในขั้นต่อไปก็ทำได้แจ้งให้กรมภายในกระทรวงมหาดไทยพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องหน้าที่ของกรมนั้น เช่น กรมตำรวจ เรื่องการเพิ่มกำลังตำรวจกรมตำรวจเรื่องเกี่ยวกับการตำรวจ สำนักรงานปลัดกระทรวงมหาดไทยเรื่องเจ้าหน้าที่เสมียนตราประจำกิ่ง

เมื่อกรมเหล่านั้นได้พิจารณาเห็นสมควรอย่างไร ให้แจ้งมายังกรมมหาดไทยและให้ส่งบัญชีขอตั้งงบประมาณ คือบัญชีขอตั้งตำแหน่งเจ้าหน้าที่การตรวจก่อสร้างสถานตำรวจ เพื่อรวบรวมขออนุมัติไปยังคณะรัฐมนตรี

นอกจากนี้จะต้องแจ้งให้กระทรวงทบวงกรมอื่น ๆ เพื่อพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องหน้าที่ เช่น กระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรธิการ กระทรวงธรรมการ กระทรวงกลาโหม กระทรวงเศรษฐการ

ส่วนการขอตั้งงบประมาณสำหรับที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงดังกล่าวนี้เป็นหน้าที่ของกระทรวงนั้น ๆ จะได้จัดการไป

พนักงานเจ้าหน้าที่ประจำกิ่งและงบประมาณการก่อสร้างสถานตำรวจนั้น โดยฉพาะกรมมหาดไทย กรมตำรวจ กรม

สาธารณะสุขและทางสำนักงานปลัดกระทรวงนั้น จะต้องม^๕เจ้าหน้า^๕ทชน^๕
ไหน ค่าก่อสร้างอะไรบ้าง จะต้องพิจารณาตามควรแก่ปริมาณของงาน
ประกอบด้วยความสำคัญของท้องที่ ซึ่งโดยปกติควรกำหนดเจ้าหน้าที่
และการร^๕ค่าก่อสร้างไว้ดังนี้

(๑) แผนกมหาดไทย

(ก) เจ้าหน้าที่

ปลัดอำเภอชั้นพิเศษ	๑ นาย อัตราเงินเดือน ๘๐ บาท
ปลัดอำเภอ	๑ นาย อัตราเงินเดือน ๔๖ บาท
เสมียน	๑ นาย อัตราเงินเดือน ๒๐ บาท
สารวัตรอำเภอ	๑ นาย อัตราเงินเดือน ๒๐ บาท

(ข) การจร

ค่าสร้างที่ว่าการกิ่งอำเภอ	๑,๕๐๐ บาท
ค่าสร้างที่พักปลัดกิ่ง ๒ หลัง	๒,๔๐๐ บาท
ค่าสร้างที่พักเสมียนพนักงาน	๘๐๐ บาท
ค่าโต๊ะ เก้าอี้ ตู้ (ถ้ามี)	๒๐๐ บาท

(๒) แผนกตำรวจ

(ก) เจ้าหน้าที่

นายสิบตำรวจเอก	๑ นาย อัตราเงินเดือน ๔๒ บาท
นายสิบตำรวจโท	๑ นาย อัตราเงินเดือน ๒๖ บาท

นายสิบตำรวจตรี ๑ นาย อัตราเงินเดือน ๑๘ บาท

พลตำรวจตรี ๑๐ นาย (เกณฑ์) ๕๐ บาท

(ข) เบี้ยเลี้ยง

นายสิบตำรวจและพลตำรวจตรี ๑,๒๒๐ บาท

ค่ายานพาหนะต่าง ๆ ๕๐๐ บาท

ค่าเครื่องแบบ ๑๕๔ บาท

(ค) การจร

ค่าสร้างสถานที่ตำรวจและบ้านพักนายสิบ ๕,๓๐๐ บาท

ย่อน้ำ (ถ้ามี) ๔๐๐ บาท

(๓) แผนกสำนักงานปลัดกระทรวง

(ก) เจ้าหน้าที่

เสมียนตรา ๑ นาย อัตราเงินเดือน ๓๕ บาท

(ข) การจร

ค่าสร้างที่พักเสมียนตรา ๘๐๐ บาท

(๔) แผนกสาธารณะสุข

(ก) เจ้าหน้าที่

แพทย์ผู้ช่วย ๑ นาย อัตราเงินเดือน ๓๕ บาท

ค่าเบี้ยเลี้ยง ๒๐ บาท

ค่าขนพาหนะ ๑๒๐ บาท

(ข) การจร

ค่าสร้างสี่ศาลา บาท

ค่าสร้างที่พักนายแพทย์ผู้ช่วย ๕๐๐ บาท

นอกจากนี้เจ้าหน้าตําหนัดแผนการอื่น ๆ ประจําอีกข้างตามสมควร
ทั้งคํ่าไปนี้

(๕) แผนกธรรมการ

(ก) เจ้าหน้าที่

ธรรมการอำเภอประจํากิ่งหรือเสมียน ๑ นาย อัตราเงินเดือน บาท

(ข) การจร

ค่าสร้างที่พักธรรมการ บาท

(๖) แผนกสรรพากร

(ก) เจ้าหน้าที่

สมุหบัญชีหรือเสมียน ๑ นาย อัตราเงินเดือน บาท

(ข) การจร

ค่าสร้างที่พักสมุหบัญชี บาท

(๗) แผนกสถิติ

(ก) เจ้าหน้าที่

สถิติอำเภอประจํากิ่ง ๑ นาย อัตราเงินเดือน บาท

(๘) ไปรษณีย์(ก) เจ้าหน้าที่

พนักงานไปรษณีย์ประจำกิ่ง ๑ นาย อัคราเงินเคื่อน ขาท

(๙) แผนกเกษตร (ป่าไม้ที่ดินและโลหกิจ)(ก) เจ้าหน้าที่

พนักงานเจ้าหน้าที่ประจำเภอ ๑ นาย อัคราเงินเคื่อน ขาท

(๑๐) แผนกตรวจคนเข้าเมือง(ก) เจ้าหน้าที่

พนักงานตรวจคนเข้าเมือง ๑ นาย อัคราเงินเคื่อน ขาท

การบอกคณะรัฐมนตรีให้รวบรวมส่ง

ก. บันทึกเหตุผล

ข. บัญชีกำหนดเจ้าหน้าที่ประจำกิ่ง และการจรรค่าก่อสร้าง
(บัญชีขอตั้งงบประมาณ) อย่างละ ๒๐ ชุด ไปยังคณะรัฐมนตรี
เมื่อนายกรัฐมนตรีตอบอนุมัติแล้ว ให้แจ้ง

๑. กระทรวงทบวงกรมที่ได้ติดต่อไว้ในตอนต้นให้ทราบ

๒. ส่งเรื่องให้กองคลังตั้งงบประมาณ

เมื่อได้รับอนุมัติเงินงบประมาณแล้ว ทางสำนักงานปลัดกระทรวง (กองคลัง) จะได้ส่งคณะกรรมการจังหวัดดำเนินการปลูกสร้าง

สถานราชการและที่พัก และขอให้กระทรวงการคลังโอนเงินไปตั้ง
จ่ายทางจังหวัด ส่วนหน้าที่กรมมหาดไทย ให้คิดต่อกับกองคลัง
(ควรขอสำเนาหนังสือส่งจังหวัดปลูกสร้างมารวมไว้ด้วย)

เมื่อกระทรวงการคลังส่งเงินไปตั้งจ่ายทางจังหวัดแล้ว ก็
ให้ส่งคำขออนุมัติกรมการจังหวัดให้เร่งดำเนินการก่อสร้าง และเมื่อได้
สร้างสถานที่เสร็จแล้ว กำหนดเบิกเมื่อใดให้บอกกระทรวง เพื่อ
กระทรวงจะได้ประกาศการตั้งที่ตั้งในราชกิจจานุเบกษาพร้อมด้วยแจ้ง
แก่กระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้องนั้น ๆ ใ้ทราบอีกครั้งหนึ่ง และ
บอกคณะรัฐมนตรีเป็นที่สุด

ถึงอำเภอควรจัดมีเอกสารและหนังสือประจำกิ่งคือ ราชกิจจา
นุเบกษา เอกสารแถลงการณ์สาธารณะ หนังสือเทศาภิบาล
ไปไว้ประจำด้วย ซึ่งจะต้องบอกขอไปยังเจ้าหน้าทีนั้น ๆ นอกจากนั้น
จะต้องติดต่อกับสำนักงานปลัดกระทรวง เพื่อให้ส่งกองตราประจำ
ตำแหน่งกิ่งอำเภอ ๑ กวง กองตราประจำครั้งอีก ๑ กว

การบอกสำนักงานโฆษณาการเพื่อให้โฆษณา เป็นหน้าที่ของ
ผู้สื่อข่าวกรมมหาดไทยแจ้งไปยังหัวหน้าสำนักงานนั้น เพื่อประกาศ
เผยแพร่ให้มหาชนได้ทราบ ก็ให้เพิ่มกิ่งที่ตั้งลงไว้ในทำเนียบยื่น
ทะเบียนไว้ จะได้เป็นเครื่องเตือนให้ระลึกถึงเมื่อเจ้าหน้าที่จะส่งถูกข้อ
ยังค้ำหรือระเบียบการไปให้

ส่วนคณะกรรมการจังหวัดจะต้องแบ่งงานการเพื่อให้มีขอบหมาย

แก้ถึงจัดทำตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๗๑ การงานอะไรที่จะมอบหมายนั้น โดยปกติแล้วแต่คณะกรรมการจังหวัดจะมอบให้จัดทำ เพราะลักษณะของงานและท้องที่อาจไม่เหมือนกัน ทั้งนี้จึงต้องแล้วแต่ภูมิประเทศหรือปริมาณของงานที่มีสาระสำคัญเพียงใดหรือไม่ ประกอบกับจำนวนคนที่บริหาร

ได้แนบคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๕๗๖๐/๒๔๗๕ ลงวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๔๗๕ ซึ่งตอบอนุมัติการมอบหมายการงานให้กิ่งอำเภอราชบุรีของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อเป็นทางพิจารณาแล้ว

สำเนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รับวันที่ ๑๗/๓/๗๕ เลขรับที่ ๑๙๗๔

ที่ ๕๗๖๐/๒๔๗๕

กระทรวงมหาดไทย

๑๓ มิถุนายน ๒๔๗๕

เรื่อง มอบการงานให้กิ่งอำเภอราชบุรี

จาก ปลัดกระทรวงมหาดไทย

ถึง คณะกรรมการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หนังสือที่ ม. ๑๐๐๕/๒๔๗๕ ลงวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๔๗๕

เกอนเรื่องจังหวัดวางระเบียบการงานที่ควรมอบให้กิ่งอำเภอราชบุรีจัดทำ

ก็ขอเพิ่มตำแหน่งปลัดอำเภอประจำกิ่ง สารวัตรอำเภอ และขอให้ส่ง
ดวงตราประจำกิ่ง หนังสือราชการงานเบกษานั้น

กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาระเบียบการงานที่คณะกรรมการ
จังหวัดจะมอบให้กิ่งอำเภอปฏิบัติแล้วเห็นว่า

๑. งานในหน้าที่แผนกมหาดไทยข้อ ๑๗ ที่ว่ากิจการใด ๆ ที่
กฎหมายบัญญัติไว้เป็นหน้าที่นายอำเภอหรือมิได้บัญญัติว่าเป็นหน้าที่
ของผู้ใด ก็ให้พึงเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอประจำกิ่งนั้น
ในข้อนี้ยังเป็นปัญหาอยู่ว่า ในขณะที่นายอำเภอไม่ได้อยู่ที่กิ่ง ปลัด
กิ่งจะมีอำนาจทำการซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าเป็นอำนาจของนายอำเภอ
ได้หรือไม่ โดยมีความเห็นเป็น ๒ นัย คือนัย ๑ เห็นว่าปลัดกิ่งมี
อำนาจปฏิบัติราชการแทนนายอำเภอได้โดยอาศัยอำนาจตามพระราช
บัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๗๐ อีกนัยหนึ่ง
เห็นว่าจะแปลว่าปลัดกิ่งเป็นผู้รักษาราชการแทนนายอำเภอนั้น ยังเป็นที่
สงสัยอยู่ เพราะตามพฤติการณ์คงมีตัวนายอำเภอและสามารถปฏิบัติ
ราชการได้อยู่ณอำเภอแล้ว กระทรวงมหาดไทยจึงได้เสนอไปยังคณะ
รัฐมนตรีเพื่อขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตีความ ยังไม่ได้รับตอบ
จึงจะต้องรอฟังต่อไป อนึ่งในการที่จะมอบงานให้กิ่งอำเภอทำนั้น ก็
ต้องระบิให้ชัดเจนว่ามอบการใดไปให้ทำเฉพาะที่จะมอบงานทุกอย่าง
อันตกเป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ ให้กรมการอำเภอประจำกิ่งทำ
ทั้งหมด โดยไม่ระบุว่าเป็นงานอย่างใดนั้น ยังไม่ชอบด้วยความ

ประสงค์แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗
มาตรา ๗๑ *

๒. การจดทะเบียนบริมสิทธิ ทรัพย์สินสิทธิ และนิติกรรมนั้น ได้
มีระเบียบปฏิบัติอยู่แต่เดิมแล้วว่า กรณีที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ถึง
ถ้าเขาไม่มีอำนาจทำได้ เว้นแต่กรณีที่เกี่ยวข้องกับสังหาริมทรัพย์อย่าง
ซึ่งมิได้มีกฎหมายหรือประกาศระบุว่าเป็นหน้าที่ของพนักงานไต่
เป็นหน้าที่ซึ่งทำได้ตามนี้แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
พ.ศ. ๒๔๕๗ *

๓. การทำคำค้ำค้ำเงิน เห็นว่าในหัวเมืองนาน ๆ จะมีการ
ขอทำคำค้ำค้ำสักครั้งหนึ่ง ถ้าจะมอบให้ถึงอำเภอเขาเกรงว่าจะไม่
รอบคอบ จึงไม่ควรมอบให้ถึงอำเภอเขาทำ *

เรื่องอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น ประจําจังหวัดจะมอบให้
ถึงอำเภอเขาทำนั้น ชอบด้วยทางการแล้ว

ส่วนที่คณะกรรมการจังหวัดขอเพิ่มตำแหน่งปลัดอำเภอและสารวัตร
อำเภออื่นนั้น เห็นว่าเดิมก่อนประกาศถึงอำเภอเขาขึ้น ที่ทำการ
บ้านเขาได้มีปลัดอำเภอและเสมียนพนักงานประจำทำงานเหมือนกัน
เป็นถึงอำเภอ เป็นการเรียบร้อยตลอดมา เมื่อได้ตั้งเป็นถึงอำเภอ
ขึ้น ทางเราได้เพิ่มเสมียนแผนกมหาดไทยให้ถึง อำเภอขึ้นด้วยแล้ว
เจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ประจำถึงอำเภอในขณะควรจะพอแก่การปฏิบัติงานให้
เป็นการเรียบร้อยต่อไป และในเวลานี้กระทรวงยังไม่มีตำแหน่งจะเพิ่ม

ให้ตามที่ขอ ฉะนั้นถ้าจำเป็นก็ให้คณะกรรมการพิจารณา
ภายในจังหวัดนี้ เพื่อให้ราชการดำเนินไปก่อนสำหรับ
กิ่งอำเภอและหนังสือราชกิจจานุเบกษานั้น กำลังจัดการอยู่แล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม) สุริยานวงศ.

(สำเนา)

ระเบียบ

การงานที่ควรจะแยกเป็นส่วนไปสำหรับ
กิ่งอำเภอภาชี อำเภออุไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แผนกมหาดไทย

๑. คณะกรรมการอำเภอประจำกิ่งผลัดเปลี่ยนกันออกตรวจท้อง
ที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ และกฎข้อบังคับของ
กระทรวง

๒. สำมะโนครัวพลเมือง

๓. การทำกรมธรรม์สัญญาต่าง ๆ

๔. การทำพินัยกรรมและจดทะเบียน

๕. การทำค้ำพิฆัฟรูปพรรณสัตัวพาหนะ

L 40635

๖. ทะเบียนกำนันผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตร
กำนัน

๗. ทะเบียนนามสกุล (นับแต่วันเกิดถึงอำเภอขึ้นสมบุรณ์เป็น
ต้นไป ก่อนนอ่ยที่อำเภอ)

๘. ทะเบียนคนเกิดคนตาย

๙. ทะเบียนที่กุศลสถานชะนิกศาลเจ้า

๑๐. ทะเบียนครอบครัว

* ๑๑. ทะเบียนปริมสิทธิทรัพย์สินสิทธิ และนิติกรรม

๑๒. รายงานประจำเดือนต่าง ๆ ส่งอำเภอ ๑ เล่ม ส่งจังหวัด
๑ เล่ม

* ๑๓. ทำคำคัดค้านตัวเงิน

๑๔. งานในหน้าที่เกี่ยวพระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง

๑๕. จัดการตามพระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง

๑๖. จัดการตามพระราชบัญญัติการแพทย์

* ๑๗. กิจการใด ๆ ที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นหน้าที่นายอำเภอ
หรือที่บัญญัติไว้ว่าเป็นหน้าที่ของผู้ใด ก็ให้พึงเข้าใจว่าเป็นหน้าที่
ของคณะกรรมการอำเภอประจำกิ่ง

ก. หน้าที่แผนกอัยการ

๑. การสืบสวนและการสอบสวนคดีอาญาทั้งออกฉกรรจ์ ส่วน
รายงานเหตุออกฉกรรจ์ต้องทำ ๒ ฉบับ ส่งอำเภอท้องที่ ๑ ส่งจังหวัด ๑

๒. รายงานด่วนเกี่ยวกับคนในบังคับต่างประเทศ ต้องทำ ๒
ฉบับ ส่งจังหวัด ๑ ส่งอำเภอท้องที่ ๑

๓. การเปรียบเทียบคดีอาญาและคดีแพ่งตามอำนาจในพระราช
บัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ และประมวลกฎหมาย
พิจารณาความอาญา

๔. การทำชั้นสูตรพลิกศพ และมีหน้าที่แจ้งด่วนไปยังผู้พิพากษา
ชั้นต้นในการชั้นสูตรพลิกศพเหตุฆาตกรรมวิสามัญ (โดยจะเพาะ
เหตุฆาตกรรมวิสามัญ ให้บอกด่วนไปอำเภอท้องที่เห็นพิเศษด้วย)

๕. รายงานประจำเดือนคดีอาญา (ส่งอำเภอท้องที่ ๑
จังหวัด ๑)

ข. หน้าที่แผนกเสมียนตรา

๑. ทะเบียนราชพัสดุ
๒. บัญชีเก็บรักษาหนังสือของหลวง
๓. บัญชีรับจ่ายแบบพิมพ์ที่เป็นตัวเงิน
๔. บัญชีรับจ่ายเงินเบ็ดเตล็ด
๕. บัญชีจ่ายเงินเดือน
๖. บัญชีรับจ่ายเครื่องเขียน
๗. บัญชีรับจ่ายแบบฟอร์ม

ก. แผนกหน้าที่สี่

๑. รับขึ้นทะเบียนกองเกินอัตรา แล้วส่งใบทะเบียนไปเก็บรักษาที่อำเภอท้องที่
๒. จัดการส่งหมายเกณฑ์
๓. การสอบสวนทหารตายและย้ายภูมิลำเนา
๔. อนุญาตให้ทหารลาต่อ

๒. แผนกสรรพากร

๑. สำรวจเก็บเงินภาษีอากรทุกประเภท และจัดทำบัญชีแสดงผลประโยชน์รายได้ทุก ๆ แขนง
๒. ออกอาชญาบัตรคุ้มครองเครื่องมือทำการจับสัตว์น้ำ ชำสัตว์ และค่าน้ำที่อนุญาต
๓. ออกอาชญาบัตรการพ่นปืนประเภทที่อนุญาต
๔. การเก็บรักษาเงินผลประโยชน์แผ่นดินและส่งตรงต่อจังหวัดตามระเบียบ
๕. รายงานการทำงานประจำเดือน (ส่งกรมเกษตรและสำเนาส่งจังหวัด)
๖. รายงานน้ำฝน (ส่งกรมเกษตรและสำเนาส่งจังหวัด)

๓. แผนกรรมการ

๑. ในเดือนมกราคมและเดือนกุมภาพันธ์ ทุกปี ประกาศแก่ราษฎรในท้องที่ของตนให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองของ เด็กที่มีอายุถึงเขตที่จะต้องเข้าเล่าเรียนไปแจ้งความตามรายการสำรวจต่อเจ้าพนักงานยังสถานที่ซึ่งจะไว้กำหนด (ครูใหญ่โรงเรียนประชาบาลช่วยเหลือ)

๒. เกณฑ์เด็กที่มีอายุในเขตต์เข้าโรงเรียนประชาบาลตามบัญชีสำรวจ

๓. นอกจากนั้นยังมีหน้าที่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติประถมศึกษา กฎกระทรวง กับระเบียบต่าง ๆ (แล้วแต่นายอำเภอจะสั่งการ)

หมายเหตุ การงานที่แยกมาสำหรับกิ่งอำเภอภาชีนั้น เพื่อประโยชน์แก่พลเมืองที่จะมาทำการติดต่อได้โดยสะดวก เช่นการเสียภาษีอากร การทำตัวพิมพ์รูปพรรณสัณฐานเป็นต้น กิจการอย่างอื่นตามที่ไต่แบ่งแยกไว้เช่นแผนกและหน้าที่นั้น ยังมีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับพระราชกำหนดกฎหมายที่จะพึงปฏิบัติให้ครบถ้วน แล้วแต่นายอำเภอจะสั่งการและจำเป็นจะต้องมีสารบบบัญชีเพื่อเป็นหลักฐานในการเก็บรักษาเงินหลวง ของหลวง และอรรถคดี ส่วนรายงานประจำเดือนแผนกมหาดไทยต่าง ๆ และแผนกอื่นก็จะต้องทำส่งอำเภอด้วย เพราะจะต้องรวมบอกกับอำเภอ เป็นยอดสถิติของอำเภอหนึ่ง ๆ ซึ่งจะแยกลงหมายเหตุไว้ในช่องรวม วิธีปฏิบัติภารกิจจะได้ชี้แจงให้เห็นที่เข้าใจกัน

(ตัวอย่างในการประกาศตั้งกิ่งอำเภอในสมัยปัจจุบัน)

เรื่องตั้งกิ่งอำเภอวังเหนือ

ด้วยอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ท้องที่กว้างขวาง ทางไปมา
กันดาร เพราะเป็นป่าเขา ไม่สะดวกที่ประชาชนจะไปมาติดต่อค้า
ขาย การอำเภอ เพื่อประโยชน์แห่งราชการ และความสะดวกแก่ประชาชน
และอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.
๒๔๕๗ มาตรา ๖๕ กระทรวงมหาดไทยจึงได้ตั้งกิ่งอำเภอขึ้นที่ตำบล
วังเหนือ เรียกว่า “กิ่งอำเภอวังเหนือ” มีเขตปกครองตำบลทุ่งฮั่ว
ตำบลวังเหนือ ตำบลวังไค้ ตำบลร่องเคาะ รวม ๔ ตำบล ขึ้นอยู่ใน
ความปกครองอำเภอแจ้ห่ม

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๐๐

กระทรวงมหาดไทย

ประกาศมาณวันที่ ๑๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๐

ธำรงนาวาสวัสดิ์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

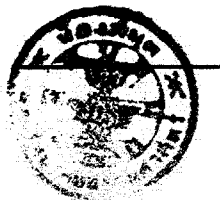
(ศึกษาราชการกิจจานุเบกษาเล่ม ๕๔ หน้า ๓๑๕๑)

เมื่อได้กล่าวถึงเพียงนี้แล้ว มีข้อสังเกตบางประการ ซึ่ง
สมควรจะกล่าวไว้ คือ

๑. วัตถุประสงค์ในการตั้งทวงถามการถึงอำเภอ ในชั้นเกิมนั้น ก็เพื่อให้ การถึงอำเภอ ได้แบ่งเบาภาระงานบางอย่างซึ่งไปจัดทำ เพื่อประโยชน์ในการระงับทุกข์บำรุงสุขของราษฎร แต่รูปการณ์ต่อมา การนี้ได้เปลี่ยนไปจนรู้สึกว่าการถึงอำเภอกระทำไปนั้นเสมือนอำเภอ ทุกกรณี เว้นแต่การใดที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษเฉพาะตัว นายอำเภอ

๒. ในส่วนของกระทรวงทบวงกรมอื่น ๆ กระทรวงทบวง กรมผู้เป็นเจ้าของงานก็มีได้พิจารณาขอหมายให้กิจจัดทำอย่างไร คง อยู่ในหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยที่จะพึงพิจารณาขอหมายแต่ผู้เกี่ยวข้อง

๓. การประกาศตั้งทวงถามการถึงอำเภอ เมื่อได้พิจารณาประกาศ ทั้ง ๓ ฉบับแล้ว บางแห่งใช้ถ้อยคำว่าแจ้งความ บางแห่งก็ใช้คำว่าประกาศ ในสมัย ร.ศ. ๑๑๖ เช่นแจ้งความของเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยรับพระบรมราชโองการ สมัย พ.ศ. ๒๔๕๗ การประกาศตั้งกิ่ง สมุทรเทศาภิบาลเป็นผู้ประกาศ เมื่อได้รับอนุญาตจากเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยแล้ว (ดูความในมาตรา ๗๑ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗) ในปัจจุบันนี้ การตั้งกิ่งทำเป็นประกาศของรัฐมนตร์ว่าการกระทรวงมหาดไทย.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทยเซยม หน้าวัดราชบพิธ นายทองทศ ไวยธานนท์ ผู้พิมพ์โฆษณา
กรกฎาคม ๒๔๙๑